

que el segon i el tercer s'ajustarien a la norma de Riba, però els altres no gens (el primer mostra *dur* i *portar* com a iguals). En un romanç popular recollit de Mallorca: «aquestos infants que *duijs* no us els 'vieu *emportat* --- aqueixos infants que *duim* no ---» (MilàF, *Romlo.*, 242.60, 62). *Dur-la d'algú* 'portar-la-hi votada, tenir-lo avorrit', ΔMALcover (BDLC VI, 220). *Dur* en les sumes i càlculs: «tots els gastos del sortir / vull que caiguen sobre mi. / Zero i *duc* u, / tres per mi i res per tu», PdAPenya (*Po. Pop.*, p. 46). En rondalles i narracions populars: «havia d'omplir un sac de mentides. —Iddó sí —digué ell—: que me *duguen* un sac. Li *dugueren* es sac»; «—Germà, que em voleu *dur*, o jo vos *duré* a vós? —Ves com el tenc de *dur*, jo que som un homo tan vei. --- Trobarem un mort que el se'n *duien* a enterrar. / --- aquest hom que se'n *duen* a enterrar ---. Ah! mon pare, mon pare —digué sa fia—, no veis que volia dir si volfeu *dur* sa conversa vós o si l'havia de *dur* ell?», ARX. Lluís Salvador (214, 226-7).

DERIV.: *Duit*, *duita*, antic participi de *dur*. Substantivat *duita* 'passada de la llançadora' [1512], mall.; directament contradictori de la norma ribiana és l'eiv. *duita* «previa invitación, se reúnen los vecinos con sus respectivos carros y caballerías y hacen varios viajes acarreado piedras para la construcción de una casa u obra cualquiera del invitante, que luego obsequia a los concurrentes con una pantagruélica *arrosada*», Castelló (*Ibiza y Fo.*, 110). *Duitar* [1387]. *Ductor*. *Duïdor*; *duïdora*; *duguedor*. *Dúctil*, pres del ll. *ductilis* 'capaç de ser estirat', 'flexible' [1803, Belv.; però ja estava en ús per aquell temps, car Puigblanc escrivia c. 1811] sobre «'ls *dúctils* catalans» (Montoliu, *Aribau*, p. 185); *ductilitat* [1803, Belv.]; *ductílimetre*.

Adur ant. del ll. ADDŪCĒRE 'conduir o dur a (alguna banda)', significat material conservat en l'època arcaica: «per gran enveja an matat / Jhesús lo metge natural, / mas yo us fay *adur* son se<n>yal, / c' una dompna vos port' ays<s>sí, / que de lay és vendug' ab mi», *LlegRimSev.*, v. 567; freqüent en les *VidesR* V. llista d'exs. vol. I, pp. 58 i 78, en part amb sentit material, però allí, quan significa 'adduir, citar' (llavors el text llatí porta *adducere*), només el ms. B porta *adur*, mentre que P, ms. més antic i popular, ho redueix a *dur*, mostrant que el poble confonia els dos verbs: «*dus-los-en* aytal sentència», P (*aduys* B), f° 99v2, id. 203v1; doc. ross. de 1321 (*RLR xxxii*, 414). En aquest sentit en llatí era sobretot medieval: *adducere* com a mot jurídic per 'citar exemples' en Dante (*De Vulgari Eloquio* I, xiv, 5). Passat el període arcaic *adur* s'ha antiquat en català, i només se n'ha usat una forma erudita *adduir* (no encara Lab. 1839). *Adducció* [*adu-*, Lab. 1839], *adductor* (id., id.).

Conduir, antigament *condur*, del ll. CONDŪCĒRE 'dur una cosa a ajuntar-se amb altra', 'llogar', 'ser conduent, avantatjós': apareix com a mot popular en els Ss. XIV-XV (*conduu*, *conduga* 'menar, conduir' en la *Questa* de Reixac, S. XIV; «lexats-me, car vós no conexets lo cavaller qui-m *conduu*», *Curial*, NCl. II,

33); més tard queda antiquat i ja només s'usa en la forma erudita *conduir* 'conduir, menar' [1617, MAgustí], 'induir' [S. xv], 'llogar' [1473; ex. mall. per a 'llogar, contractar' en el S. xvii, Careta, *Barbr.*, s. v. *número*].

Conductor 'llogater' antic («aqueu és logador de qui és la cosa, e aqueu és *conductor* qui dóna lo loguer», *Costums de Tort.*, ed. Ol., p. 213); *conductor*. *Conducció* [*CosTort.*]. *Conducte* ant. 'llogat'; m. 'via de conducció' [-*cto*, 1695, Lacav.; així encara Lab.; -*ducte*, escr. Renaix.]. *Conducta* 'manera de conduir-se' [1803, Belv.], 'contracte per obtenir serveis professionals' [1499], en especial els d'un metge; d'on *conduir* i sobretot *aconduir-se* (que Lab. 1839 només dóna com a variant de *aconduir*). *Conduïta*. *Conductor*. *Conductible*; *conductibilitat*. *Conductici*. *Conductiu* [1566]; -*ctivitat*. *Conduent*. *Conduïdor*. *Conduïment*. *Reconduir*; *reconducció*.

Conduït en la llengua medieval tenia el sentit 'aliments que hom conduïa (amb si, generalment)' [1088]: «*vadam* aput te in *hosts* aput meum *conduït*, et aput meos homines, et vociferem tua signa et alberg ab ti», doc. de Serrallonga de Vallespir, c. 1088 ('vindré amb tu a les hosts amb queviures meus i amb els meus homes, i llançaré els crits de guerra teus, i acamparé amb tu') (*RLR III*, 283); Bast.-Bass. ho citen en forma llatina *conductum* des de 1063, i en la mig-catalana *conduïto* el 1129; avui s'usa encara a Cerdanya (si bé pron. *kunduit*): amb aquesta forma el sento a Èller per a 'el recapte, les provisions' (1935) «ell portarà el *conduït*» (*AlcM* entén que vol dir 'collita' a Puigcerdà, però crec que també seria 'recapte, provisions' si bé pensant en l'alimentació del bestiar domèstic); sentit que troba eco en el cast. ant. *conducho* (veg. DCEC), oc. ant. *conduch*, alt-it. ant. *condugio* id., nap. ant. [S. xiv] *conduca* 'amaneixi, serveixi com a companatge' (*Mussafia, Wiener Sitzungsber.* VI, 599).

Com a variant dialectal i popular de *conduir*, s'ha usat també *aconduir*, que ha restat d'ús normal i general amb el sentit de 'disposar convenientment (les coses a transportar, o a guardar)' [Lab. 1839, com a equivalent de *aconduir*]: «el pastor que *aconduïx* les cabres, les ovelles i cls bens», Coromines (*Vida Austera*, III, xi, p. 212); però també l'usava com a mer sinònim de 'conduir': «entremig de soldats me van *aconduir* fins a davant del jutge» (*Presons Im.*, p. 76, i en l'autògraf; *conduir* en eds. posteriors), i sovint en la *Vida Austera*, pp. 238, 284.2, 282.5f., 307, 3.ª ed., p. 274.

Deduir [1364], pres del ll. *deducere* id.; *deducció* [S. xiv]; *deductiu*; *deduïble*.

Educar [1695, Lacav.; *DT*o. 1757; escr. Renaix.], pres del ll. *educare* id., mot emparentat amb *educere* 'treure a fora', 'criar': mot estrany al català medieval i clàssic que amb aquest valor usava *acostumar*, -*at* (o *criar*), cf. «en esta ciutat ha un asalt donzel molt bé *acustumat*, e --- ell volria vós per muller», Llull (*Blanq.* I, 123.23); *educat* [Lacav.]; *educació* [Lacav.]; *educador* [1687, Pseudo-Boades; Lacav.]; *edu-*